

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 28 maja 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na podstawie art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U z 2018 r., poz. 1924) i ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) odmówił E. S. prawa do rekompensaty z tytułu utraty możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, gdyż ubezpieczona nie udowodniła 15 lat pracy w szczególnym charakterze. Organ rentowy wskazał, że do stażu pracy w szczególnych warunkach do dnia 1 stycznia 2009 r. uwzględniono ubezpieczonej okres zatrudnienia w ilości 13 lat, 9 miesięcy i 25 dni. (decyzja k. 20 akt ZUS)

E. S. w dniu 25 czerwca 2019 r. złożyła odwołanie od powyższej decyzji, wnosząc o przyznanie prawa do spornego świadczenia. W uzasadnieniu podniosła, że legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. (odwołanie k. 3-4)

Odpowiadając na odwołanie pismem z dnia 17 lipca 2019 r. organ rentowy wniósł o jego oddalenie podtrzymując argumentację podniesioną w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji. (odpowiedź na odwołanie k. 6 – 6 verte)

Na rozprawie poprzedzającej bezpośrednio wydanie wyroku z dnia 23 czerwca 2020 r. strony podtrzymały swoje stanowisko w sprawie. Ubezpieczona dodatkowo oświadczyła, że nie kwestionuje, że na dzień 31 grudnia 2008 r. jej staż pracy w szczególnym charakterze wynosił 13 lat, 9 miesięcy i 25 dni. (e – protokół z dnia 23.06.2020 r. 00:01:26 – 00:05:12, 00:09:36 – 00:09:54, płyta CD k. 138)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

E. S. urodziła się w dniu (...), ukończyła Wyższą Szkołę (...) w C. i z wykształcenia jest pedagogiem. (okoliczności bezsporne, a nadto zaświadczenie o stanie odbytych studiów wyższych k. 14 akt ZUS)

Ubezpieczona w okresie od 1 września 1982 r. do 31 sierpnia 1985 r. świadczyła pracę w Przedszkolu Nr (...) w C. jako nauczyciel, będąc zatrudniona na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy. (bezsporne, a nadto świadectwa pracy, angaże, umowy o pracę w aktach osobowych k. 71, lista płac k. 121 - 175, umowy o pracę k. 106 – 109, angaż k. 111, akt mianowania k. 112)

Następnie w okresie od 1 września 1985 r. do 31 sierpnia 1986 r. była zatrudniona na podstawie umowy o pracę w Szkole Podstawowej w K., gdzie w pełnym wymiarze czasu pracy i stale wykonywała pracę nauczyciela. (bezsporne, a nadto świadectwa pracy, angaże, umowy o pracę w aktach osobowych k. 71)

W okresie od 1 września 1986 r. do 31 sierpnia 1987 r. E. S. pracowała na podstawie umowy o pracę stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w Szkole Podstawowej Nr (...) w O. jako nauczyciel. (bezsporne, a nadto świadectwa pracy, angaże, umowy o pracę w aktach osobowych k. 71, lista płac k. 177)

W okresie od 1 września 1987 r. do 4 kwietnia 1995 r. była zatrudniona na podstawie umowy o pracę w Przedszkolu Miejskim Nr 4 w O., gdzie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy świadczyła pracę jako nauczyciel. (bezsporne, a nadto świadectwa pracy, angaże, umowy o pracę w aktach osobowych k. 71)

Następnie od 1 września 2006 r. do 31 marca 2019 r. wnioskodawczyni była zatrudniona w Przedszkolu Nr (...) w Ł., gdzie w pełnym wymiarze czasu pracy i stale pracowała jako nauczyciel. (bezsporne, a nadto angaże k. 31, 33, 35, 40, 43, 47, 48 – 50, 52, umowa o pracę k. 51, 54, karty wynagrodzeń k. 55 – 68, świadectwo pracy k. 12 – 13 akt kapitałowych ZUS)

Decyzją z dnia 5 marca 2007 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. ustalił wartość kapitału początkowego E. S.. Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego przyjęto wskaźnik wysokości podstawy wymiaru renty z tytułu niezdolności do pracy w wysokości 103,63 %. Do ustalenia kapitału przyjęto okresy składkowe w ilości 11 lat,

9 miesięcy oraz nieskładkowe w ilości 2 lat, 8 miesięcy i 14 dni. Kapitał początkowy ustalony na dzień 1 stycznia 1999 roku wyniósł 90.074,82 zł. (decyzja k. 16 -17 akt kapitałowych ZUS)

Decyzją z dnia 16 czerwca 2015 r. organ rentowy ponownie przeliczył kapitał początkowy i ustalił jego wartość na dzień 01.01.1999 r. na 93.090,69 zł. (decyzja k. 26 akt kapitałowych ZUS)

Decyzją z dnia 22 marca 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na podstawie art. 24 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przyznał E. S. emeryturę od dnia 21 marca 2019 r. tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego.(decyzja k. 6 akt ZUS)

Wnioskodawczyni nie miała przyznanego prawa do emerytury pomostowej ani prawa do emerytury wcześniejszej. (okoliczność bezsporna)

Ubezpieczona na dzień 31 grudnia 2008 r. udowodniła staż pracy w szczególnym charakterze w ilości 13 lat, 9 miesięcy i 25 dni. (okoliczność przyznana e – protokół z dnia 23.06.2020 r. 00:01:26 – 00:05:12, płyta CD k. 138)

W dniu 30 kwietnia 2019 r. E. S. złożyła wniosek o ponowne ustalenie wysokości świadczenia emerytalnego przy uwzględnieniu rekompensaty za lata pracy w warunkach szczególnych. (wniosek k. 19 akt ZUS)

Powyzszy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o całokształt materiału dowodowego zebranego w sprawie, w szczególności o dokumenty zawarte w załączonych do akt sprawy aktach ZUS oraz aktach osobowych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie nie jest zasadne, co skutkuje jego oddaleniem.

Zgodnie bowiem z brzmieniem art.1 ust.1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (tekst jednolity Dz.U. z 2020, poz. 53 z późn. zm), ustawa określa warunki nabywania prawa do emerytur i rekompensat przez niektórych pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, zwanych „emeryturami pomostowymi”, o których mowa w art. 24 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Ustawa ta weszła w życie z dniem 1 stycznia 2009 r. zaostrzając rygory przysługiwania prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym z tytułu co najmniej 15-letniego szczególnego zatrudnienia przez wprowadzenie ograniczonych możliwości i bardziej rygorystycznych kryteriów jej przysługiwania w porównaniu do reguł poprzednio obowiązujących. W szczególności istotnie zawęziła katalog rodzajów prac uznawanych w aktualnym stanie prawnym za prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jednocześnie tylko dla tych ubezpieczonych, którzy nie nabędą prawa do emerytury pomostowej i którzy utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu wykonywania zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, które już nie jest tak kwalifikowanym zatrudnieniem w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach pomostowych, przewiduje prawo do rekompensaty określonej definicyjnie w art. 2 pkt 5 tej ustawy, która wymaga spełnienia warunków i zasad przysługiwania rekompensaty, o których mowa w art. 21-23.

Stosownie do treści art.2 ust.5 cytowanej ustawy, rekompensata to odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabędą prawa do emerytury pomostowej.

Sprawa to, że świadczenie to dotyczy tylko takich ubezpieczonych, którzy nie nabędą prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, tj. ubezpieczonych, którzy nie spełnili łącznie warunków określonych w art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Rekompensatą jest zatem odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub pracy o szczególnym charakterze w związku z wygaśnięciem z dniem 31 grudnia 2008 r. dotychczasowych przepisów emerytalnych przewidujących takie uprawnienie i wejściem w życie ustawy o emeryturach pomostowych, przewidziane dla tych osób, które nie nabeżdą prawa do emerytury pomostowej – z braku odpowiednich przesłanek określonych w obowiązujących przepisach.

R. legis takiej regulacji jest przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co dotyczy tylko tych ubezpieczonych, którzy ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (wieku lub ogólnego stażu emerytalnego) nie mogli skorzystać z dotychczasowych lub intertemporalnych uprawnień nabycia prawa do emerytury w niższym wieku niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogą skorzystać z regulacji przewidzianych w ustawie o emeryturach pomostowych.

W myśl do treści art.21 ust. 1 analizowanej ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wynoszący co najmniej 15 lat.

Z kolei, zgodnie z art. 21 ust. 2 powoływanej ustawy, rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

A zatem należy wskazać, że prawo do rekompensaty, zgodnie z cytowaną ustawą, mają osoby urodzone po 31 grudnia 1948 r., **które przed dniem jej wejścia w życie - 1 stycznia 2009 r.** wykonywały przez co najmniej 15 lat prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (tzw. przesłanki pozytywne).

Stosownie do treści art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2019 r. poz. 2215 j.t. ze zm.) nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich - dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, mogą - po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy - przejść na emeryturę.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz.43 ze zm.), jak wynika z jego §1 - jego treść stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, wymienione w §4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia. § 2 ust.1 rozporządzenia ustala, że za okresy uzasadniające nabycie prawa do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu uważa się okresy, w których praca w szczególnych warunkach jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Zgodnie zaś z § 4 pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet;
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Zgodnie § 15 cytowanego rozporządzenia nauczyciel, wychowawca lub inny pracownik pedagogiczny wykonujący pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 pkt 1-7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, określoną w tej ustawie jako praca zaliczona do I kategorii zatrudnienia, nabywa prawo do emerytury na zasadach określonych w § 4 i jest uważany za wykonującego prace w szczególnym charakterze.

Dlatego sporna rekompensata nie przysługuje ubezpieczonym, którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków nabycia możliwości wcześniejszego przejścia na emeryturę, nie skorzystali, tj. nie zrealizowali tego uprawnienia pomimo przysługiwania nabytego ex lege prawa do wcześniejszej emerytury.

Okolicznością sporną w niniejszej sprawie było ustalenie, czy wnioskodawczyni przysługuje świadczenie w postaci rekompensaty, której warunki przyznania reguluje art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych.

W celu rozstrzygnięcia, czy E. S. jest uprawniona do rekompensaty na podstawie art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych konieczne było zatem ustalenie, czy legitymuje się ona 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz czy nie nabyła prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Druga z wyżej wymienionych przesłanek nie była przedmiotem kontrowersji między stronami niniejszego postępowania. Bezspornie bowiem ubezpieczona nie pobiera świadczeń emerytalnych przyznanych z tytułu pracy w warunkach szczególnych bądź w szczególnym charakterze. Decyzją z dnia 22 marca 2019 r. przyznano ubezpieczonej prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym.

Podkreślić należy, że interpretacji ust. 2 powyższego przepisu, należy dokonywać przy uwzględnieniu uregulowania zawartego w art. 2 ust. 5 ustawy, zgodnie z którym użyte w ustawie określenie rekompensata oznacza odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej. Rekompensata jest zatem odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które rozpoczęły pracę przed 1 stycznia 1999 r. i nie nabyły prawa do emerytury pomostowej w zamian za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Analogiczne stanowisko zajęł Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 25 listopada 2010 r. (K 27/09, OTK-A 2010, Nr 9, poz. 109).

Skoro celem rekompensaty jest łagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, to przesłanka negatywna, o której mowa w art. 21 ust. 2 ustawy, na co wskazuje wykładnia funkcjonalna tego przepisu, zachodzi jedynie w przypadku pobierania emerytury przyznanej w obniżonym wieku emerytalnym np. na podstawie art. 46 w zw. z art. 32 lub 39 czy też art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. (tak wyrok SA w Łodzi z dnia 14 grudnia 2015 r., sygn. akt III AUa 1070/15)

Organ rentowy kwestionował natomiast okoliczność posiadania przez wnioskodawczynię 15-letniego stażu pracy w szczególnym charakterze **do dnia 1 stycznia 2009 r.**

Wskazać należy, że wnioskodawczyni nie przedstawiła dowodów, które pozwoliłyby uznać, że spełniła ona powyższy warunek, a tym samym nie było możliwe podważenie ustaleń organu rentowego w tej materii. Wskazać należy, że nie jest rzeczą sądu zarządzenie dochodzeń w celu uzupełnienia lub wyjaśnienia twierdzeń stron i wykrycia środków dowodowych pozwalających na ich udowodnienie, ani też sąd nie jest zobowiązany do przeprowadzenia z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 232 k.p.c.). Obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach (art. 3 k.p.c.), a ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.) spoczywa na stronie, która z faktów tych wywodzi skutki prawne (art. 6 k.c.) /por. wyrok Sądu Najwyższego z 17 grudnia 1996r., sygn. akt I CKU 45/96, opubl. OSNC z 1997r., z.6-7, poz.76; wyrok Sądu Najwyższego z 7 października 1998 r., sygn. II UKN 244/98, opubl. OSNAPiUS 1999, nr 20, poz. 662/.

Ponadto podkreślić należy, że środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest - w myśl §2 ust.2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz.43) - świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach wystawione według określonego wzoru lub świadectwo pracy, w którym zakład pracy stwierdza charakter i stanowisko pracy w poszczególnych okresach oraz inne okoliczności, od których jest uzależnione przyznanie emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach. Regulacja §2, statuująca ograniczenia dowodowe i obowiązująca w postępowaniu przed

organem rentowym, nie ma zastosowania w postępowaniu odwoławczym przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych. W konsekwencji okoliczność i okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach sąd uprawniony jest ustalać także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia zakładu pracy, w tym nawet zeznaniami świadków (uchwała Sądu Najwyższego z 27 maja 1985 roku, III UZP 5/85, Lex 14635, uchwała Sądu Najwyższego z 10 marca 1984 roku III UZP 6/84, Lex 14625; wyrok Sądu Najwyższego z 30 marca 2000 r. II UKN 446/99, Lex 48778).

W ocenie Sądu Okręgowego w przedmiotowym postępowaniu ubezpieczona wykazała, że świadczyła pracę w szczególnym charakterze jako nauczyciel jedynie w okresach: od 1 września 1982 r. do 31 sierpnia 1985 r., od 1 września 1985 r. do 31 sierpnia 1986 r., od 1 września 1986 r. do 31 sierpnia 1987 r., od 1 września 1987 r. do 4 kwietnia 1995 r., od 1 września 2006 r. do 31 grudnia 2008 r., co łącznie stanowi staż pracy w ilości **13 lat, 9 miesięcy i 25 dni**.

Przy czym wnioskodawczyni sama przyznała, że **do 1 stycznia 2009 r.** nie legitymuje się stażem pracy w szczególnym charakterze wynoszącym 15 lat.

W tym miejscu zatem uznać należy, że E. S. nie spełniła jednego z wymaganych przez ustawodawcę warunków do uzyskania prawa do rekompensaty tytułu pracy w warunkach szczególnych, określonych w art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych, to jest nie posiada wymaganego stażu pracy w szczególnym charakterze w ilości 15 lat.

Na marginesie podkreślić należy, że przepisy przewidujące prawo do emerytur z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz emerytur pomostowych są przepisami szczególnymi, ich wykładnia rozszerzająca jest niedopuszczalna, podlegają one wykładni ścisłej. (vide wyrok SA w Katowicach z dnia 16.09.2015 r., III AUa 1880/14, LEX nr 1814772)

W świetle wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2005 r., I UK 104/05, opubl. w (...) z (...), który Sąd Okręgowy w pełni podziela „przepisy prawa ubezpieczenia społecznego mają charakter bezwzględnie obowiązujący. Tworzą system prawa ścisłego, zamkniętego. Nie mogą być interpretowane rozszerzająco, zwłaszcza przy zastosowaniu wykładni aksjologicznej.”

Z uwagi na powyższe nie są dopuszczalne żadne odstępstwa od treści przepisów cytowanej wyżej ustawy o emeryturach pomostowych, w tym art. 21 ust. 1, który do uzyskania prawa do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych bądź w szczególnym charakterze wymaga okresu co najmniej 15 lat pracy w takim charakterze czy warunkach.

Mając na uwadze wskazane wyżej okoliczności Sąd Okręgowy w Łodzi, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie E. S., jako niezasadne.

KB